

KARDEŞ KISKANÇLIĞI

KARDEŞ KISKANÇLIĞI NEDİR?

Kardeşler söz konusu olduğunda ailelerin en çok şikâyet ettiği konuların başında "kardeş kıskançlığı" geliyor. Özellikle ilk doğan çocuklar, kardeş sahibi olana kadar çoğunlukla tek çocukturlar. Küçük kardeşinin doğmasıyla birlikte, daha önce sadece kendisine odaklanan anne ve babasının ilgisi artık diğer kardeşe yönelmiştir. İkinci çocuğun doğumuyla birinci çocuk bir anlamda "tahtını kaybetmiş" olur. Çocuklar anne babalarının kendilerine ait olmasını isterler ve kardeşlerin kendileri için anne babaları kadar önemli olmadığına inanırlar. Bakırcıoğlu (2013) kıskançlığı sevilen kişinin başkasına ilgi göstermesinin ya da ilgi gösterdiğinin sanılmasının yarattığı kırılma ve çekememezlik duygusu olarak tanımlarken Yavuzer (2009) beklenen ilgi, sevgi, şefkat eksikliğine gösterilen doğal bir tepki, Yörükoğlu (2010) ise kişinin sevdiği kişiyi başkasıyla paylaşmaya katlanamaması olarak tanımlamıştır.

KARDEŞ KISKANÇLIĞI NEDEN OLUR?

Yeni doğan kardeşe karşı kıskançlık doğal bir duygudur. Çocuklar bağımsız hale gelinceye kadar, öz bakım, beslenme, eğitim ve tehlikelerden korunma konusunda büyük ölçüde ebeveynlerine bağımlı olarak büyürler. Bu dönemde bir kardeş doğarsa bebeğin ihtiyaçları ihmal edilebilir. Ancak özel olma ve ebeveyn sevgisini sadece kendine ait görme isteği kıskançlık duygularını artırabilir. Çocuklar anne babalarının sevgisinden emin olmadıklarında, bu güvensizlik uzun vadede kardeş kıskançlığına yol açabilir. Kardeş karşılaştırmaları ve kardeş kayırmacılığı, çocukların kendilerini güvensiz ve aşağılık duygusu hissetmelerine yol açabilir.

Kıskançlık çoğu zaman çocuğun kişiliğinden çok, anne-babanın yanlış tutumuyla alakalıdır. Bu olumsuz durum, ebeveynlerin birdenbire tüm ilgilerini ilk çocuklarından uzaklaştırıp, onun büyük kardeşine aşırı ilgi ve şefkat göstermeleriyle daha da kötüleşmektedir. Ayrıca, çocuğa "artık büyük bir ağabeysin/ablasın" denmesinin, yaşına uygun olanın ötesinde bir anlayış düzeyi edinmesini sağlayacağı beklentisi, çocuğun durum hakkında daha da olumsuz hissetmesine yol açabilir. Bazı uzmanlar çocuğun hayatındaki bu değişimin çocuğun başa çıkması gereken bir şey olduğunu söylerken, bazıları ise çocukların bu durumlarda üzülmesinin normal ve yaygın olduğunu söylüyor. Yapılan araştırmalarda ayrıca beş yaş altı çocukların kardeş sahibi olmalarından daha fazla etkilendiği ortaya konulmuştur.

Kardeşler arası kıskançlıkta yaş farkı da önemli bir etkidir. Kardeşler arası yaş farkı ile kardeş kıskançlığı arasındaki ilişkiyi inceleyen Adler (1985), kardeşler arasındaki ideal yaş farkının üç yaş olması gerektiği sonucuna varmıştır. Üç yaşına gelindiğinde, çocuklar bir topluluk duygusu geliştiriyor ve bir ailede birden fazla çocuk olabileceğini anlamaya başlıyorlar. Kardeş kıskançlığının en önemli yordayıcılarından biri de doğum sırasındır. İlk ya da orta çocuk rolünün yüksek kardeş çatışmasıyla ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca annenin doğum sonrası stresi ve yeni doğan kardeşleriyle daha fazla zaman geçirmesi nedeniyle annenin bakımına olan talebin artması, annelerine bağımlı kalan çocuklarda kardeş kıskançlığını artırabilir.

KARDEŞ KISKANÇLIĞI BELİRTİLERİ

Çocuklar yeni gelen kardeşi kıskandıklarında bu konuya dair birbirinden farklı davranışlar sergilemeye başlarlar. Birçok ailenin en korktuğu şey büyük kardeşin küçük kardeşe zarar vermesidir fakat kardeş çatışmasında amaç zarar vermek değildir.

Kardeş rekabetindeki davranışlar sadece kıskançlık duygusunu içinden atma amacı taşımaktadır ve kıskançlıkla nasıl baş edeceğini bilemeyen çocuklar normalden farklı davranmaya başlarlar.

Uzmanlara göre çocuklar kardeşlerini kıskandıklarında aşağıdaki davranışları göstermektedir:

- Yatak ıslatma, altına yapma, bebek gibi konuşma ve parmak emme gibi bebeksi davranışlar
- Sıkça "Beni seviyor musunuz?" veya "Hangimizi daha çok seviyorsunuz?" gibi soruları sormak
- Kendi kendine yapabildiği bazı görevleri tekrar anne veya babadan isteme
- Psikosomatik semptomlar (fiziksel bir sorun olmamasına rağmen ağrı hissetme)
- Öfke ve huzursuz davranışlar, bacak sallama, insanlara vurma
- Uyku düzeninde bozulmalar
- Yemek düzeninde bozulmalar
- Kekelemek, tırnak yemek
- Sessizleşme, içe kapanma
- Anne babaya sitem, artık sevilmediğini düşünmek
- Yeni gelen kardeşle ilgilenmemek, o yokmuş gibi davranmak
- Annenin bebekle ilgilenmesini engellemek
- Kardeşlerine olan öfkeyi dışa vurma gibi davranışlar sıkça görülmektedir

KARDEŞ KISKANÇLIĞINA KARŞI AİLELERİN YAPMASI GEREKENLER NELER?

- Çocuklar arasında ayırım yapılmamalıdır.
- Kardeşler birbiriyle kıyaslanmamalı, üstünlük yarışına sokulmamalıdır.
- Ebeveynler çocuklarına karşı sergiledikleri tutumlarında tutarlı olmalıdır.
- Anne hamilelik, doğum ve sonrada bebeğin bakımıyla daha fazla meşgul olacağından ailede başka bir kişi mesela baba, doğumdan önce çocuğun yaşamsal rutinlerini üstlenmelidir. Örneğin parka gitme, yemek saat gibi...
- Aynı zamanda kardeşi doğduktan sonra çocuğa "artık sen ablasın, abisin gibi cümleler kurulmamalı onunda bir çocuk olduğu unutulmamalıdır.
- Anne babaların bilmeleri gereken en önemli şey kardeş kıskançlığının evrensel ve doğal bir duygu olduğudur.
- Çocuğu bu duygusundan ötürü suçlamak, yargılamak, cezalandırmak son derece yanlıştır.
- Çocuğun kardeşini, büyük ve değişmez bir mutluluk içinde kabul etmesini beklemek doğru değildir.

Kaynakça

- Otrar, M., & Kurt Kaya, B. (2021). Marmara Kardeş Kıskançlığı Ölçeği Kısa Formu: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 53(53), 157-181. <https://doi.org/10.15285/maruaebed.653473>
- Yavuzer, H. (2011). Ana-Baba ve Çocuk. (22. basım). İstanbul: Remzi Kitabevi
- Yörükoğlu, A. (2010). Çocuk ruh sağlığı. İstanbul: Özgür.
- Yuvacı, M., & Ceylan, Ş. (2024). Erken Çocukluk Döneminde Kardeş Kıskançlığı Temalı Resimli Çocuk Kitaplarına Yönelik Bir Analiz. Akademik Platform Eğitim Ve Değişim Dergisi, 7(2), 222-239. <https://doi.org/10.55150/apjec.1448607>
- <https://www.iku.edu.tr/sites/default/files/inline-files/Melis-Seray-Ozden-hbt.pdf> Erişim tarihi: 04.02.2024
- <https://www.hiwellapp.com/blog/kardes-kiskancligi-> Erişim tarihi: 04.02.2024
- https://sehittemrahayigitanaokulu.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/06/22/967367/dosyalar/2021_01/15132001_kardeY_kYskanclYYY_ve_cozum_onerileri.pdf Erişim tarihi: 04.02.2024